

*Hikman nagypapa és unokája, Béla (1942) /
Hikman grandfather and his grandson, Béla (1942)*

Huszár Mihály

A sárkányos cégér alatt

Életrajzok a Hikman-Szabó család történetéből

Under the dragon sign

Biographies from the history of the Hikman-Szabó family

Marcali, 2015

Marcali, Budapest, Balatonmáriafürdő

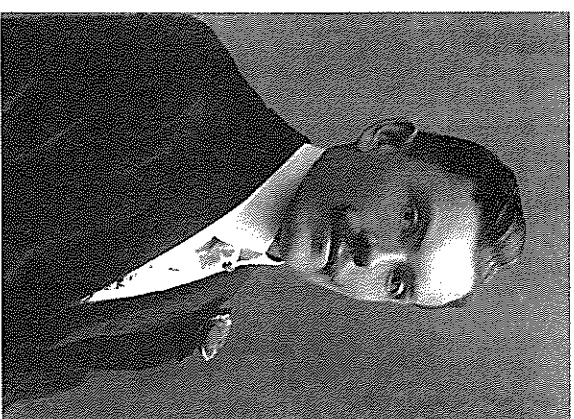
Ezzel a kiadvánnyal az volt a célunk, hogy a Hikman-Szabó életrajzokon keresztül bemutassuk egy kisvárosi műlakatosmester és családjának viszontagságokkal teli évtizedeit. Hikman Béla, 1931-re megépült lakóháza jelentette a vállalkozás és a családi élet központját, ám ehhez a helyhez kapcsolódott az államosítás, a kitaszítottság és a megtört bérlővé való „lemínősítés” is, amely az 1945 utáni évtizedeket jellemezte.

A másik helyszín Budapest, ahol annak idején, az 1910-es években Hikman Béla és testvére Viktor szakipari tanulmányait végezték és jónevű mesterekkel váltak. Ferencváros, Ipariskola, Ráday utca, Tinódi utca és az óbudai Kenyeres utcai Hikman vendéglő. A fővárosi helyszínek 1952-ben újra megjelennek a család történetében: Szabó Béla bekerült a „kisképzőbe”, nagypapa hajdani iskolájába, ahol négy évtizeden át tanít. A közelben lakó és dolgozó Hikman Viktor ekkor már szintén „kitaszított”, egy dohos pince-műhelyben kénytelen dolgozni. 1956 után gyermeke családjának Kanada lett az új otthona. Szabó Béla testvéreinek sikerült megkapaszkodni, diplomás emberré válni és szakmájukban hosszú évtizedeket le dolgozni. Gyermekeik és unokáik jelentik a családja következő ágait és rügyeit.

Balatonmáriafürdő a harmadik helyszín, amely az 1920-as évek végétől a felhőtlen nyaralásokat, a családi összejöveteleket jeleníti máig. Ez az épület vált a szép nyugdíjas évek helyszínévé a köztisztelőben álló marcali tanító, Szabó Nándor és a családöt összetartó Hikman Ilona számára. A 120 év során hullámvérések és nyugodt víztükrök váltakoznak a Hikman-Szabó generációk életében. Am minden viszontagság ellenére vannak és lesznek...

Huszár Mihály

Hikman Béla, Marcali neves műlakatos

Hikman Béla az ifjú budapesti műlakatos /
Béla Hikman, the young locksmith in
Budapest

éves korában inasnak adták Kőszeghy József lakatosmesterhez Marcalba.¹ Négy év elteltével „felszabadult” és az akkori szokásoknak megfelelően, szakmai ismereteinek gyarapítására az ország több városában, különböző mesterek műhelyében segédként dolgozott. Ettől kezdve maga kereste kenyerét, takarékosan élt, támogatta édesanyját és testvéreit.² 1903-ban már Budapesten volt, ahol több nagynevű mester műhelyében vállalt munkát. Arikai Sándor, Teichner Adám műhelyében dolgozott, majd leg-hosszabb időn át Jungfer Gyula „cs. és kir. udvari mű- és építőlakatos iparművészeti bronz- és fémáru gyárában” lesz csoportvezető.³ Budapest ekkor nyerte el végső, ma is jellegzetes eklektikus arculatát és vált korszerű, modern európai világvárosá. Ez a szecceszó nagy korszaka. Hikman Béla számos nagy bépalota és középület kovácsolvas munkáinak az elkészítésében vett részt. Keze munkáját őrizik például a magyar parlament és a minisztériumok egyes vasipari alkotórészei is.

1 Keresztlevél (Kelt: Kutasi, 1940/453. szám. Másolat. Róm. kat. plébánia anyakönyve)

2 Hikman Béla munkakönyve. Marcali, 1944.

3 Hikman Béla önéletrajza. Marcali, 1952.

4 Budapesti Lexikon - Jungfer Gyula című; Akadémiai Kiadó, Bp. 1973.

A fiatal, törekvő lakosságged igyekezett minél sokoldalúbb szakemberré válni. „*Alány szakmád van, anyyi embert érsz!*” – vallotta egész életében a régi igazságot. Munkáját kíválóan végezte. A komoly fizikai erőlkifejtést igénylő lakatosmunka mellett esti tanfolyamokon továbbképezte magát. Mindent megtanult, amit a kor iparosnevelése nyújtani tudott az érdeklődő tanonc ifjúságnak. A budapesti Felső Ipariskola esti tanfolyamait, valamint a Székesfővárosi Iparrajziskola esti tanfolyamait látogatta, amely jogelődje a IX. kerületi Török Pál utcában (egykor Oroszlán utca) lévő Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolának. Testvéröccse, Hilkman Géza Viktor ugyanitt a könyvtérészetben fejlesztette tovább magát. Néhány év alatt – a gondosan őrzött oklevelek szerint – 12 (!) -féle szakágból tett eredményes mestervizsgát Hilkman Béla (műlakatos, hegesztő, dinamógépkezelő, erőátviteli villanyszerelő, gyengeáramú villanyszerelő, műszaki szakrajz, művészeti stílusrajz, galvanizáló, fegyverműves, gőzvezeték szerelő és javító, ipari könyvelés, vízvezetékek szerelés).⁵ „*Ezen idő alatt tudáson annyira el lett ismerve, hogy a tanfolyamon három ízben aranyéremmel lettem kiintézve.*” – írta önéletrajzában.⁶

Az első világháború alatt fegyverműves szakmája miatt nem került frontszolgálatra, ehelyett a ferencvárosi Sorokári úti fegyvergyárba vezényelték szakmunkára.

1919-ben a proletárdiktatúra alatt, a IX. kerületi Ferencvárosi Munkástanácsba választották mint pártönkormányzat tagját, de később az atrocitásokat látva, a tanács munkájában már nem vett részt. A családi hagyomány szerint tudomásra jutott, hogy az Üllői úton lévő ún. Örök Imádás temploma melletti apácakolostorból az egyik éjszaka a Vörös Örség a rend tagjait el akarta vinni. Hilkman időben értesítette őket erről, így azok elkerülték a internálást.

A budapesti években kezdetben a Szeszgyár utcában, majd a Ráday utcában élt, ahol már az újdonságnak számító galvanoplasztikai domborműveket készítő műlakatosként hirdette magát. 1922 elején önállósult, megfakartított pénzből műhelyt és üzletet nyitott a Ferenc körút 42. szám alatt. Még 1915-ben megházassodott, de első házassága hamarosan válással végződött.⁷ Egy újabb házasság folytatán került vissza Marcalba, ahol műlakatosműhelyt nyitott az Erzsébet, ma Petőfi utca 11. sz. alatt. Simon Anna (1891–1965), balatonszentgyörgyi származású özvegyet vette feleségül, akinek Ilona nevű kiskorú lányát örökbefogadta és nevére vette.⁸ Hilkman Béla bankkölcseönt vett fel, hogy korszerű műhelyt alakíthasson ki. Gépeket vásárolt, új műhelyt építtet, házat folyamatosan bővítette. A Csomós

Gergely építőmester által kivitelezett ház 1932-ben nyerte el a végleges arculatát. Kovácsoltvas kapuját és sarkányos lakatos-cégetét saját tervei alapján maga készítette el. 1938-ban adománnyként elkészítette a marcali római katolikus templom domborműves, ezüstözött tabernákulum-ajtóját.⁹ Díszműkovács munkáival országos kiállításokon is szerepelt. 1927-ben a kaposvári, majd 1929-ben a székesfehérvári országos kézműipari kiállításán aranyéremmel tüntették ki. 1938-ban a Pécsi Kereskedelmi és Iparkamara elismerő oklevélben részesítette. Ebben a következőket írták: „*Hilkman Béla Úr munkái és fáradaógot nem ismerve igyekezett ipari szakmudását magasabb színvonalra emelni és példaadó törekvéssel iparos társai boldogulását elősegíteni mint a marcali ipartestületnek 14 év óta vezetőségi tagja és az utóbbi 9 évben elnöke kiválóan értékes munkásságával iparostársainak szintje szerzetét és a hatóságoknak megbecsülését érdemelte ki.*”¹⁰ Különleges vörösréz galvanoplasztikai máig a család tulajdonában vannak.

Eredményes versenytárgyalásokon többször elnyerte a városlásodó Marcali nagyközség új középületeinek épületlakatos, elektromos és vízvezeték-szerelői munkáit (pl. Járásbíróház 1928, Polgári iskola 1928, Szolgabíróház, Községháza 1943, emeletes Műtőkömb 1942.). Sok magánépület (pl. Schusterház, ma: Bernáth Galéria) és a Balaton-körméki villák lakatos munkáit is elvállalta, de dolgozott módosabb parasztagárdák házaiban. Urcái kerítéseket, temetői sírácsokat és sok-sok egyéb díszlakatos munkát készített. 1936-ban Hilkman Béla Bauhaus-stílusú nyaralót építtet Balatonszénáfiúrdón a Keszeg utcában, amelyben a kőműves- és asztalosmunkán kívüli mindent maga készített el. A marcali ház és a balatoni villa a leendő megrendelők számára egyben a cég termékeit bemutató referencia épület is volt. Folyamatosan dolgozott a MÁV balatonszentgyörgyi és nagyatádi pályafenntartó osztályának a megbízásából is. A Hilkman cég külön erre szakosodott csoportja kerítéseket, erőkorlátokat, vasúti hajtányokat javított.

Széleskörű kapcsolatrendszere a budapesti bérházépítkezések megrendelőitől a marcali környéki iparosokig, polgárokig terjedt. Rendszeresen együtt dolgozott a Csomós és Venczel építőmesterekkel, valamint a neves Domsa István és Vígáti József asztalosmesterekkel. Iparostársai megválasztották a Marcali Járás Ipartestület elnökének, amely tisztséget 12 éven át töltötte be. Ezért az odaadó munkájáért 1937-ben, a budapesti székhelyű Ipartestületek Országos Szövetségének kongresszusa elismerő oklevéllel jutalmazta.¹¹ 1931-ben Marcali nagyközség hírójává választották, mely tisztséget 1935-ig viselte. Előszörban a község közintézményeinek fejlesztésén

9 A tabernákulum ajtó jobb szárnyának belső oldalába véssett felírt: „*Isten dicsőségére Szent István évében 1938. Készítette Hilkman Béla műlakatos Marcali.*”

10 75. 11. 104; 75. 11. 105; 75. 11. 103 leltári számú dokumentumok a Marcali Múzeum gyűjteményében.

11 Elismerő oklevél; 1939. augusztus. 75. 11. 103 leltári számon.

5 A család által összegyűjtött szakmunkás oklevelek.

6 Hilkman Béla önéletrajza. Marcali, 1952; 75. 11. 100 és a 75. 11. 101-es leltári számú dokumentumok a Marcali Múzeum gyűjteményében.

7 Hilkman Béla cégjeles levélbortéka.

8 Házassági anyakönyvi kivonat

és széptésén munkálkodott (egészséghez, kórház, tűzoltószertár, öntözőautó, stb.). A község legnevesebb iparosaival és Roszmannih Antal bőrgyárossal egy küldöttség élén, még a németországi Potsdamban is megfordult egy ipari kiállításon.

1935-ben Németh József szíjgyártó mestert és Tóth Antal iparossegédet „kommunistasággal” vádolták meg, és a csendőrség letartóztatta őket. Mint községi bíró és ipartestületi elnök kimentette őket a fogságból, értük írásban anyagi és erkölcsi felelősséget vállalt. „Ezen cselekedetemet mint bírót felfüggesztettek, és fegyelmi eljárást indítottak ellenem” – írta.¹² A főszigalbíró perbe fogta: „*Liebknacht-házat csinál az ipartestületből!*” – szölt a vád, de a bíróság felmentette.¹³

Hikman Béla a harmincas évek közepén, az utcáfronton üzlettel bővítette házáat. Ekkor kezdett elterjedni a kerékpár, amelynek eladását, és javítását elsődként szerezte meg Marcaliban. Lakásvilágítási, vízvezeték-szerelési és fűrdőszobai cikkeket is árult. Két-három segéd mindig dolgozott nála, de az időszakos nagyobb megrendeléséhez plusz munkaerőt alkalmazott. Mint ipartestületi vezető, természetesen a tanoncképzés rendszerébe is bekapcsolódott. Eredményes nevelőmunkájára jellemző, hogy még az ötvenes években is megkeresték volt növendékei.¹⁴ Azokkal a tanulókkal, akik kedvet és teletséget éreznek a műlakatossághoz, külön is foglalkozott.¹⁵ A Hikman-cég alkalmazottai közül Szován (Solti) Jenő írta meg visszaemlékezését, aki 1926–1932 között volt lakatosinas, majd segéd. „*Volt egy segéd és inasszoba, ott voltunk elhelyezve 1 segéd és három inas, kosztra-lakásra. A műhelyrend elég szigorú volt, nem volt lazaság szorgalmasan kellett dolgozni reggel 7 és délután 6 között, ebben fél óra az ebédtidő és reggel és délután 1-1 óra kézimunka volt, ki-ki választotta magának kézimunkát, lámpát, gyertyatartót, szivarvágót stb. Ehhez kapjunk anyagot, ha kellett rajzot és szakmai segítséget a főnöktől, hogyan kell megalkapítani, öregíteni az anyagot majd a kikészítésre. Először is fénstiszttávé tenni az anyagot, majd részgálic oldalba mártani, leszáritani fűrészpörbort és a kéményfündőben fűrészeni, ekkor kapott egy szép bőrbarma színt az elkészített munka. Abban az időben ezek a műveletek szinte csoda számba mentek Marcaliban. Hát az inas iskolában ezekkel remekeltünk.*”¹⁶

12 Hikman Béla önéletrajza. Marcali, 1952.

13 Játasbrosági periratok; Levéltár. Marcali: B.2790/1933.

14 Volasek József, csömeendi származású tanítvány. Franciaországba került 1956-ban. Marshelles környékén telepedett le és önálló lakatos vállalkozást alapított. 1967-ben koszorút hozott mestere sírára.

15 Szován (Solti) Jenő, alengyelkötésű születésű inas, miután Hikman mestertől felszabadult, Budapestre került. Az 1940-es évektől a Legfelsőbb Bíróság (Kunai) Kossuth Lajos téri épületének volt a technikai vezetője. Később a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolába került, mint technikai munkatárs (1980–95). Szabó Bélával, Hikman unokájával dolgozott tit együtt.

16 Szován (Solti) Jenő: Emlékezés Hikman Béla épület- és műlakatos mesterre, a tantómesteremre. Budapest 1993. Kézirat.

A Hikman-cég létesített először villanyvilágítást Marcaliban. Vásárolt egy benzín-motort, ami a lakást és a műhelyt is ellátta. Később a szomszédokat, Hegyi meszeseket, Vajda ügyvédeket, Annókékat, majd az egész utcát. A kis gépnek ez már sok volt, ezért létrehozta egy Rt-t és a község vett egy nagy dízelmotort, amelyet a vasútiállomásnál állítottak fel. Ez lett Marcali első villanytelepe. „*Az utcai házát a telephez tartozott, míg a házak-lakóházak a Hikman cég területéhez tartoztak. Hiszen a községben egyedül mi tudunk szerezni villanyt.*”¹⁷

Hikman Béla a második világháború, a vele mindvégig együtt élő családjával vésztele át. Felesége mellett, Ilonka lánya (1914–1989), veje Szabó Nándor (1910–1988) gombai iskolai igazgató-tanító és unokái, Béla (1937–), Miklós (1942–) és Nándor (1943–1990) alkották a családot. Újjiépítette a műhelyét, amelyben az inflációs idők ellenére ismét megindult a munka. Nagy lendülettel kapcsolódott be a község újjiépítésébe. 1946-ban néhány hónapon át nála szállásoltak el Marcali örmény nemzetiségű szovjet városparancsnokát, Georg Arutyunovics Szankjan önmagát, aki 1975-ben újra megátogatta a családot. Hikman Béla még 1945-ben belépett a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Pártra.¹⁸ A koalíciós időkből pártját képviselte a helyi Nemzeti Bizottságban.¹⁹ A Magyar Kommunista Párt (MKP) részéről már ekkor is éles támadások érték.

A 1948-ban, a „fordulat évében” Marcaliban is megkezdődött a község iparos-társadalmának tudatos felszámolása, a polgári intézmények és a paraszti földtulajdon megszüntetése, az erőszakos kollektivizálás. A Magyar Dolgozók Pártja (MDP) átvette a hatalmat Marcaliban is. Elkészítették a „kulák listát.” Hikman Béla az elsők között szerepelt ezen, mégpedig az „ipari kulák-ok” sorában. 1949-ben bevonták az iparrendelvényt. A Marcali Községi Pártbizottság első titkára, rendőri segédlettel – pisztolyt szegezve rá – dobatta ki a műhelyéből.²⁰ Az ajtókat lepecsételék, sem a gépeket, sem a számszámokat, de még a munkaruháját sem hozhatta ki. A családi emlékezet szerint az egyik nyitra felejtett kisméretű műhelyablakon a kisgyermek Miklóst tették be éjszaka, hogy az öregapja kalapját kihozza, mert csak az az egy volt neki. Az akkori párttitkár 1970-es visszaemlékezésében erről az időszakról a következőket jegyezte meg: „*Hosszú lenne élnonádni, hogy ebben az időben milyen is volt a jártási titkár munkája, annyit csak most, hogy nehéz és bonyolult.*”²¹ Néhány nap múlva államosították a műhelyt, a lakóházat és a balatonmáriai nyaralót is. A kisiparos Hikman mester „kiszákmányoló, osztályidegen” lett. Viszont a család bérlokként bent maradhatott a

17 Uo.

18 Tagsági könyv. Kelt: 1948. március 12-én

19 „Féjezték a Marcali Játás történeléből”; Paál László: Munkásmozgalom és pártélet 1945-68. 54. o.

20 Értől az időszakról lásd még: Nagy Gabna. Városprítők I. Marcali, 2008. 54. o.

21 Vallomások Somogyról. [Szerk. Páizs Gábor], Kaposvár, 1970. 149. o.

saját házában. (Amelynek másik felében a mindenkori járási párttitkár, majd később a járásbírófélig elnök lakott.) A balatonmáriai villába egy felvidéki menekültjegyző család került, akiket Hilkman Béla emberességűl 1945 telén befogadott, bérleti díjat nem két tőlük. Am 1952-ben, miután államosították a villát is, ez a család, már mint az állammak fizető bérlő lakott benn. Miután 1967-ben egy minisztertanácsi rendelettel az utolsók között mentesítették a villát az államosítás alól, az unoka Szabó Béla által fizetett lelépési pénz fejében költöztek csak ki a bérőlki!

Hilkman Béla megpróbált több helyen, például a Honvédségnél elhelyezkedni. A „belső” lakanyában lett fegyvermester, de pártutasításra hamarosan eltávolították. Hogy magát és családját elharta, kénytelen volt illegálisan munkát vállalni: a konyhaasztal szélién varrógépeket és lámpákat javított. Feljelentették és megbüntették „kontárkodás” címén. A villanyórájába titokzatos módon áram-megszakító „került”: perbefogták és áramlopásért megbüntették. Többször is megbírságotlalk adócsalás címén. Eljárás indult ellene „fegyverrejtegetésért”. A padlás átkutatásakor csak néhány régi vadászfegyver-alkatrészt, mint régi javítási munkák maradvékát, és egy kardot találak.

Az államosítás még az akkori törvények szerint is törvénytörtő volt: egy korabeli jogászai vélemény szerint, ezek nem volt rá alkalmazhatóak. Igazát keresve számtalan kérvényt, beadványt írt, eredménytelenül.²²

1956 nyarán kikezdehetetlenek látszó egészsége megrendült. Agyvérzés döntötte hirtelen ágyra. Állapota csak lassan és ideiglenesen javult. Néhány hónap múltán már tudórak volt a diagnózis. Soha nem cigarettázott. A műhelyben eltöltött évtizedek miatt kapott szilikózist. Mivel állása, iparengedélye nem volt, SZTK-ra sem volt jogosult. Annak ellenére, hogy több évtizeden át fizette az OTI betegbiztosítást, mint volt „kiszákmányvólónak” nem ismerték el ezt sem. Vágyontalansági (szegénység) bizonyítványért folyamodott a közsegi tanácshoz, hogy így kaphasson (ingyenes) kórházi ellátást. Mint „kulák”, nem kapta meg. A már súlyos állapotban fekvő betegét családja nagy gondnal és odaadással ápolta. Néhány vizsgálatra a kórház mint fizető betegét elfogadta. A család pénzét tette a bútorokat, a zongorát, a megmaradt telket, hogy a kórházaköltséget kifizethesse.²³

A sorscsapásoktól és a betegségtől testében meggyötörtén, de töretlen lélekkel, s a jobb jövőbe vetett erős hittel halt meg családja körében 1958. május 29-én.²⁴ Marcali iparos-társadama és közössége nagy részének részvéte mellett temették el a marcali temetőben, a római katolikus egyház szertartása szerint.

22 Családi iratok gyűjteménye (Szabó Béla tulajdona)

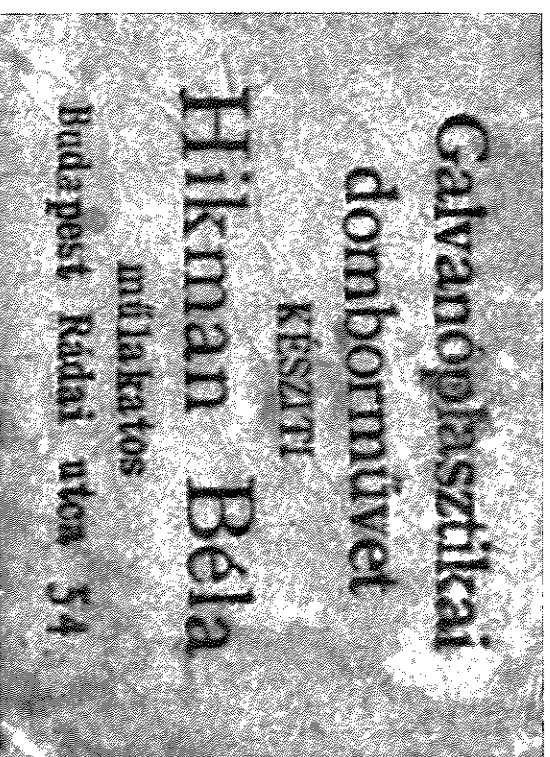
23 Családi iratok és számlák (Szabó Béla tulajdona)

24 Anyakönyvi kivonat

1978-ban a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola (mint az egykori Fővárosi Iparrajziskola jogutódja) alapításának 200. évfordulóján a budapesti Műcsarnokban – mint az Iparrajziskola hajdan volt növendékének munkáját – bemutatatták a sárkányos kovácsoltvas cégért az iskola kiállításán. A tárlatot Pozsgay Imre, akkori művelődésügyi miniszter nyitotta meg. A kiállított munkának szakmai körökben nagy és szép sikere volt.²⁵

1991 februárjában a marcali szakmunkásképző intézet vezetősége és tanári kara úgy határozott, hogy alapítványt létesít a legkiválóbb szakmunkástanulók és tanáraik jutalmazására és ösztönzésére. Az alapítványt Hilkman Béla egykori marcali lakatosmesterről nevezték volna el, de ez a terv sajnos meghiúsult.

A Marcali Városi Helytörténeti Múzeumba szerencsére bekerült 1975-ben a Hilkman műhely eszközeinek jó része. 1999-ben nyílt meg a múzeum új állandó kiállítása Mesterek és műhelyek címmel, amelyben a neves műlákatos mester magas szintű szaktudása is bemutatásra került.

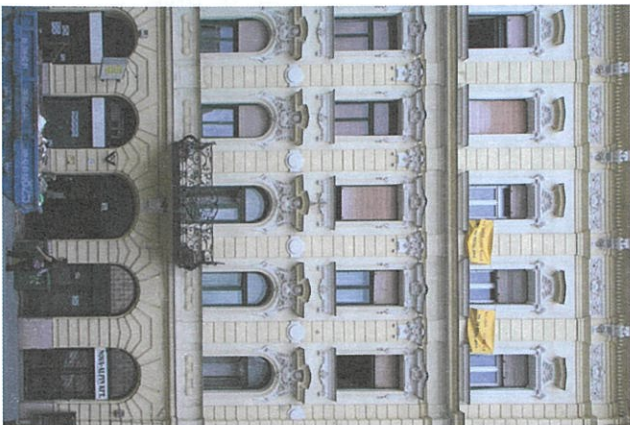

A budapesti üzlet hirdetése / The advertisement of the store in Budapest

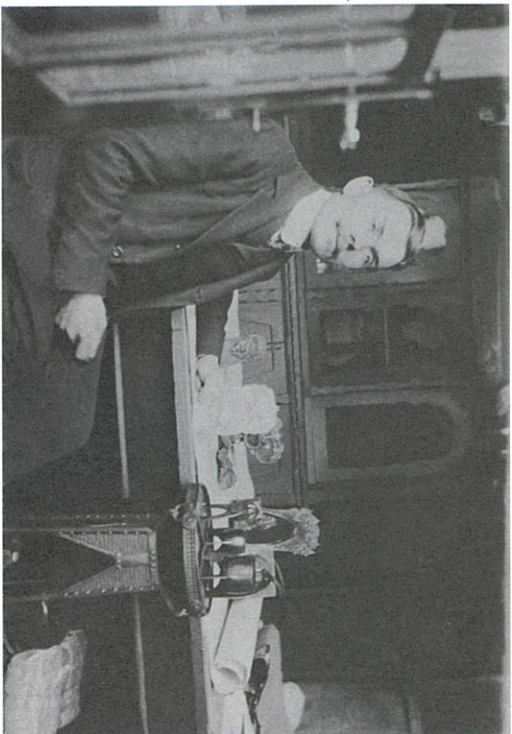
25 A Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola 200 éves kiállításának katalógusa, Bp. 1978.

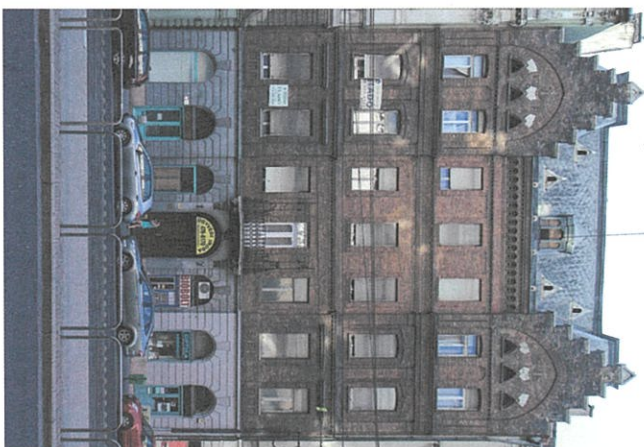
Hikman Béla munkaruhában a műhelyében
(1910-es évek) / Béla Hikman dressed in
working uniform in his store (the 1910s)

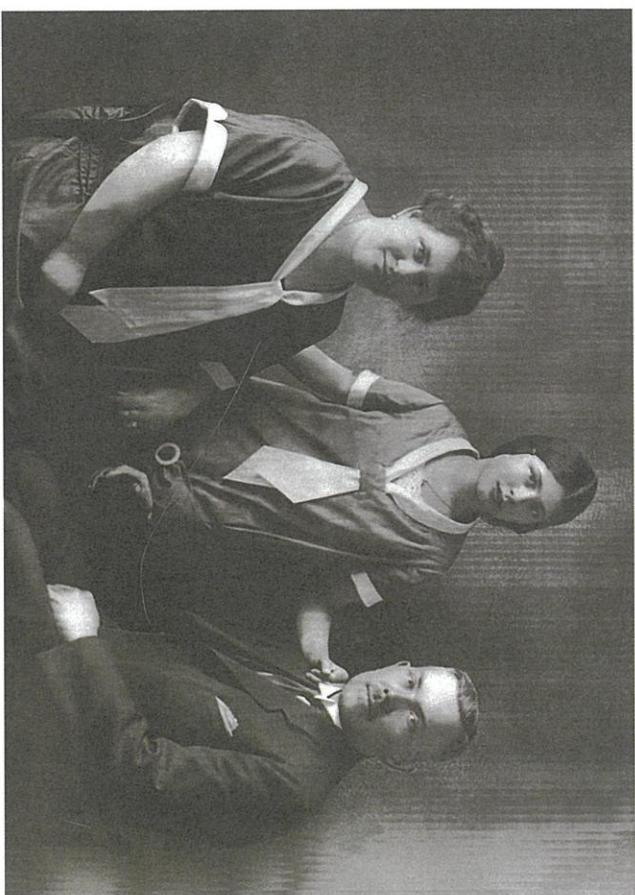
A Ráday utca 54-es számú ház, ahol
Hikman Béla első üzlete és műhelye volt
(Fotó: János Gábor 2012) / 54 Ráday Street,
the address of Béla Hikman's first store and
workshop. (photo by Gábor János 2012)

Hikman Béla
a Ferenc körúti
üzletében
(1910-es évek) /
Béla Hikman in
his store in Ferenc
Boulevard
(the 1910s)

A Ferenc körúti ház ma
(Fotó: János Gábor 2012) /
The house in Ferenc Boulevard in our days
(photo by Gábor János 2012)

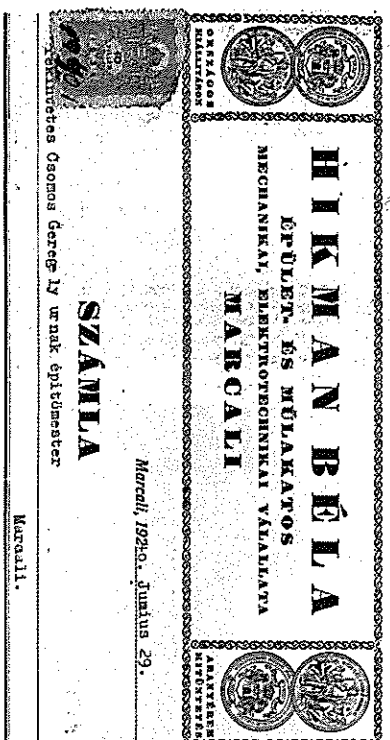
Simon Anna, Hikman Ilona
és Hikman Béla /
Anna Simon, Ilona Hikman
and Béla Hikman

*Az épülő marcali ház fennportálok és kapu nélküli (kivitelzte Csomós Gergely 1931-ben) /
The Marcali house in progress without gate and metal front
(constructed in 1931 by Gergely Csomós)*

*Hikman cégjelzéses számlán feltüntetett díjak /
Prices on a bill with Hikman letterhead*

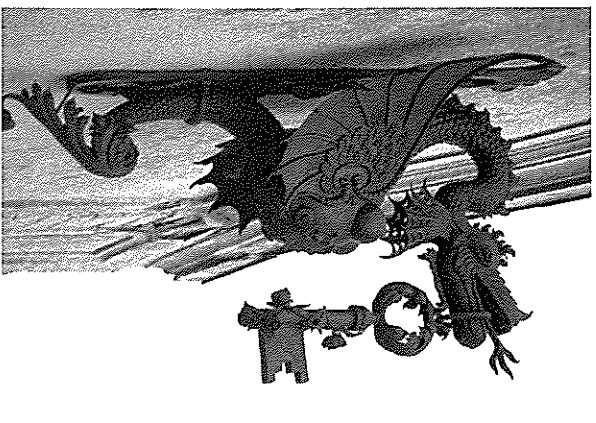
*Hikman Béla cégjelzéses számlája /
The imprinted bill of Béla Hikman*

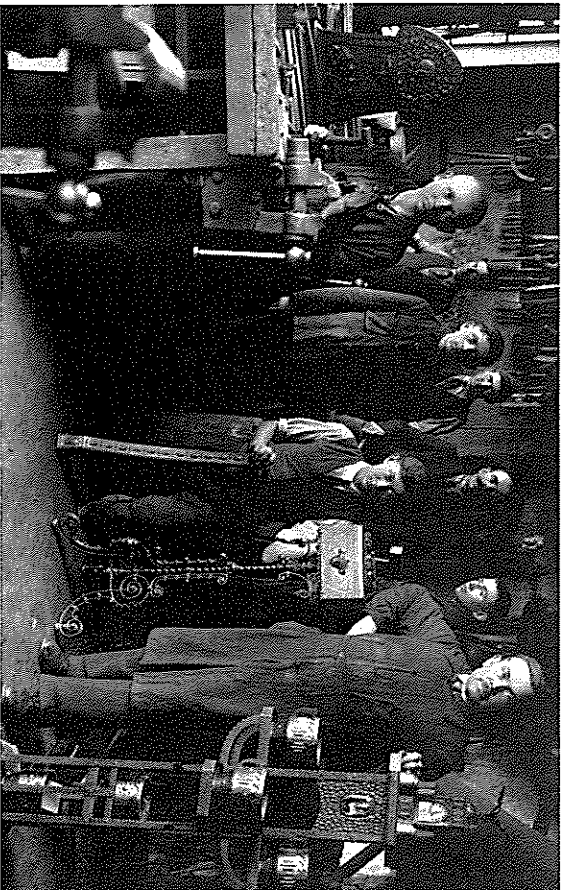
*Az Erzsébet utcai lakóház a műlakatos üzlettel /
The house in Erzsébet Street with the locksmith workshop*

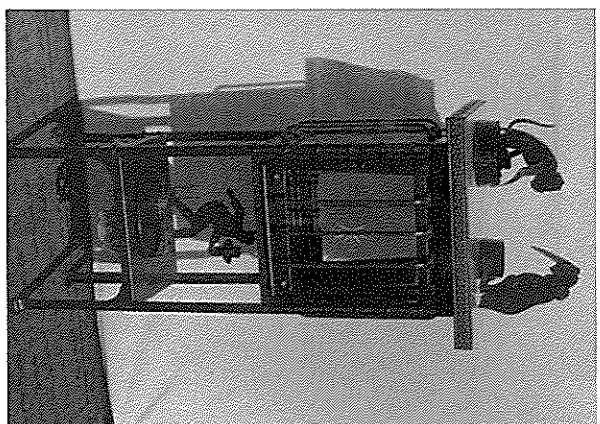
*Hekman Béla (1930-as évek vége) /
Béla Hekman (end of the 1930s)*

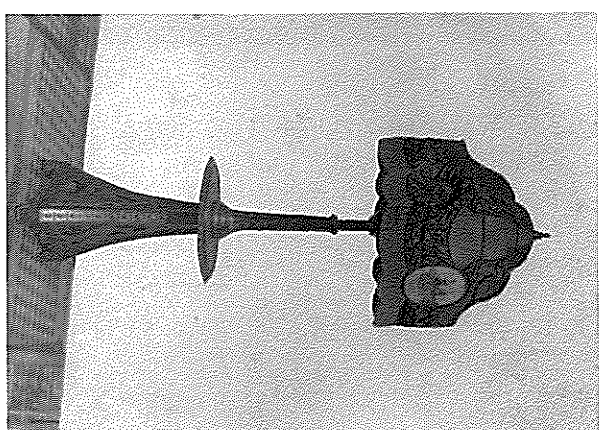
*A híres sárkányos cégér /
The famous dragon sign*

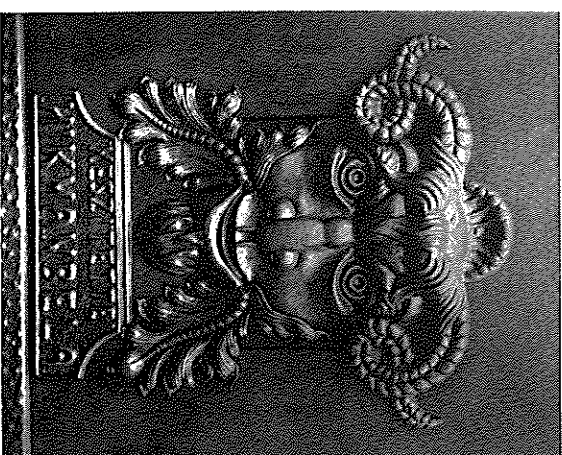
*Hekman mester az inasával és segédjeivel (1935 körül) /
Master Hekman with his apprentices (around 1935)*

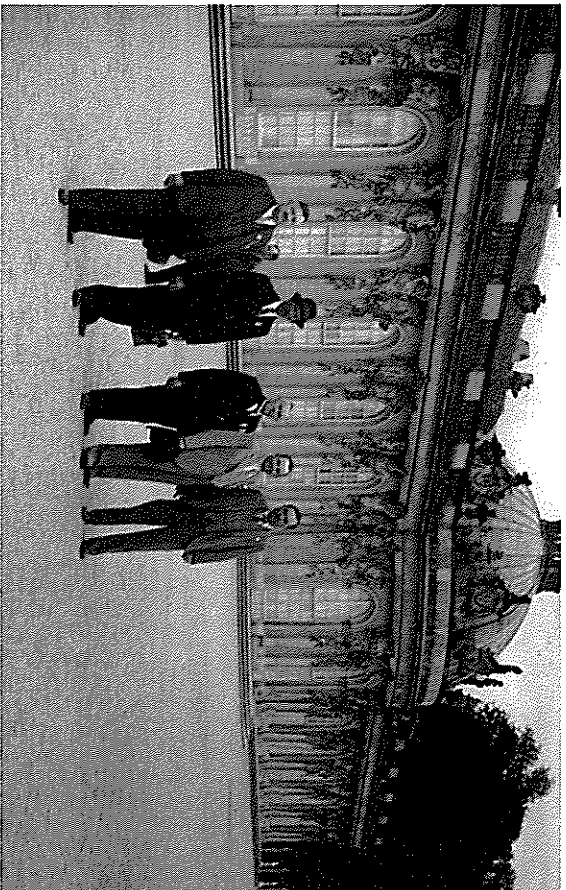
*Kovácsoltvas vitrin /
Wrought iron display cabinet*

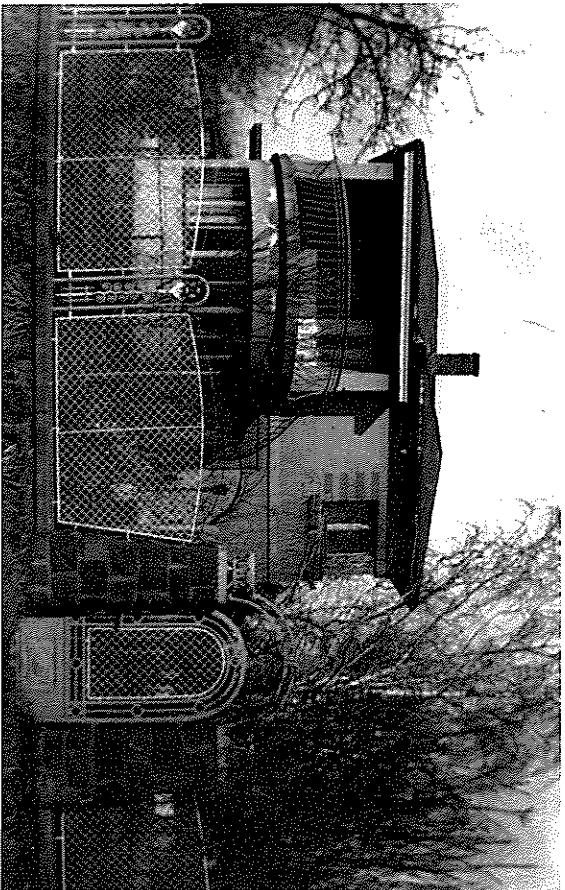
*Vörösrézből készült álló hangulatlámpa /
Standing lamp made of red copper*

*A lakóház kovácsoltvas kapujának díszé /
Ornament on the wrought iron gate of the house*

*Roszmánth Antal, Vígánti József, Hrkman Béla és Domsa István Potsdamban /
Antal Roszmánth, József Vígánti, Béla Hrkman, and István Domsa in Potsdam*

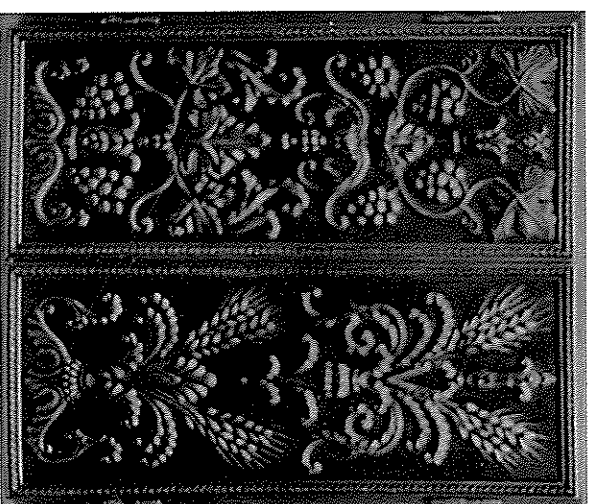

*A balatonmáriafürdői villa /
Villa in Balatonmáriafürdó*

16

*Vidám borozgatók a villa udvarán, középen a szomszéd, Mátis Sámuel vendégfő /
Jolly wine drinkers in the yard of the villa with the neighbor, Sámuel Mátis innkeeper, in the middle*

*A marcali templom tabernákulum ajtaja (1938) /
Tabernacle door of the Marcali church (1938)*

17